

ОСОБЛИВОСТІ АМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

FEATURES OF THE ADMINISTRATIVE
AND JURISDICTIONAL ACTIVITY OF THE POLICE

Кравчук М.Ю., д.ю.н.,
доцент кафедри кримінального права та процесу і правоохоронної діяльності
Західноукраїнський національний університет

Під час аналізу національного законодавства України поліція охарактеризована як центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Діяльність поліції спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України згідно із законом. Тим самим підкреслено, що Національна поліція України як державно-владний орган, як орган виконавчої влади в межах своєї компетенції зобов'язана гарантувати внутрішню безпеку як самої держави, так і безпеку кожної людини, яка проживає в цій державі.

Особливу увагу приділено конституційно-правовим нормам, у контексті яких чітко сформульовані завдання поліції щодо забезпечення захисту й охорони прав і свобод людини, громадянина.

Визначено ключову роль в ієрархії правових актів, які регулюють питання адміністративно-правової діяльності поліції, Закону України «Про Національну поліцію». Зокрема, акцентовано увагу на основних принципах діяльності поліції, до яких віднесено: верховенство права, дотримання прав і свобод людини, законність, відкритість і прозорість, політичну нейтральність, взаємодію з населенням на засадах партнерства, безперервність.

Детально зроблено аналіз принципу законності в діяльності поліції, на підставі чого аргументовано, що нормативно-правові акти або рішення працівників поліції повинні ґрунтуватися на положеннях законодавства України, відповідати за своїм змістом праву, прийматися з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних або юридичних осіб, а також містити обов'язкові для виконання правила поведінки.

З'ясовано, що до особливостей адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції як державно-владного суб'єкта також необхідно віднести можливість уповноважених посадових осіб цього правоохоронного органу здійснювати розгляд справ про адміністративні правопорушення.

Акцентовано увагу на тому, що адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції належна до класичної юрисдикції, оскільки безпосередньо пов'язана з: виявленням та розглядом адміністративних правопорушень, збором і перевіркою доказів, прийняттям відповідних рішень, винесенням постанов.

Здійснено дослідження практики європейських країн, за допомогою чого з'ясовано, що становлення й розвиток правої основи діяльності поліції України знаходиться на вірному шляху, є перспективним і таким, що відповідає міжнародним стандартам.

Ключові слова: Національна поліція України, національне законодавство України, адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції, принципи діяльності поліції, розгляд справ про адміністративні правопорушення.

In analyzing the national legislation of Ukraine, the police are characterized as a central executive body that serves society by ensuring the protection of human rights and freedoms, combating crime, maintaining public safety and order. Police activities are directed and coordinated by the Cabinet of Ministers of Ukraine through the Minister of Internal Affairs of Ukraine in accordance with the law. Thus, it is emphasized that the National Police of Ukraine, as a state authority, as an executive body within its competence, is obliged to guarantee the internal security of both the state and the security of every person living in that state.

Particular attention is paid to constitutional and legal norms, in the context of which the tasks of the police to ensure the protection and safeguarding of human and civil rights and freedoms are clearly defined.

The key role in the hierarchy of legal acts regulating the issues of administrative and legal activity of the police, the Law of Ukraine "On the National Police" is defined. In particular, emphasis is placed on the basic principles of policing, which include: the rule of law, respect for human rights and freedoms, legality, openness and transparency, political neutrality, interaction with the population on a partnership basis, continuity.

The analysis of the principle of legality in the activity of the police is made in detail. On the basis of which it is argued that regulations or decisions of police officers should be based on the provisions of Ukrainian law, comply with the content of the law, adopted to ensure the rights, freedoms and legitimate interests of individuals or legal entities, and contain mandatory Rules of Conduct.

It was found that the peculiarities of the administrative and jurisdictional activities of the police as a state-authoritative entity should also include the ability of authorized officials of this law enforcement agency to consider cases of administrative offenses.

Emphasis is placed on the fact that the administrative-jurisdictional activity of the police belongs to the classical jurisdiction, as it is directly related to: detection and consideration of administrative offenses, collection and verification of evidence, decision-making, decision-making.

A study of the practice of European countries, which revealed that the formation and development of the legal framework of the police of Ukraine is on the right track, is promising and in line with international standards.

Key words: National Police of Ukraine, national legislation of Ukraine, administrative and jurisdictional activities of the police, principles of police activity, consideration of cases of administrative offenses.

Специфіка адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції зумовлена широким колом питань і завдань у діяльності цього правоохоронного органу. Безумовно, що належним правовим підґрунтям такої діяльності має слугувати відповідна нормативно-правова база. У законодавстві України про поліцію основоположне місце займає Конституція України, в контексті якої чітко сформульовані завдання щодо забезпечення захисту й охорони прав і свобод людини, громадянина. Конституційно-правові норми визначають, що: «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця

проживання, за мовними або іншими ознаками» [4]. Відповідно, у ст. 3 Основного Закону закріплено таке: «Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [4]. Звідси можна зробити висновок, що Національна поліція України як державно-владний орган, як орган виконавчої влади в рамках своєї компетенції зобов'язана гарантувати внутрішню безпеку як самої держави, так і безпеку кожної людини, яка проживає в цій державі.

Безумовно, що ключову роль в ієрархії правових актів, які регулюють питання адміністративно-правової діяльності поліції, відіграє Закон України «Про Національну

поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII [6]. Так, у Розділі II цього Закону закріплені основні принципи діяльності поліції, зокрема: верховенство права, дотримання прав і свобод людини, законність, відкритість та прозорість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства, безперервність. Сутність цих принципів є рівнозначною в діяльності правоохоронних органів. Отже, структурні підрозділи Національної поліції України зобов'язані неухильно виконувати нормативно-правові приписи діючого законодавства, сприяти реалізації законних інтересів прав та свобод громадян, а також здійснювати їх захист. У випадку виникнення правовідносин між працівниками поліції та іншими суб'єктами (йдеться про пересічних громадян України, людей) вагоме значення будуть відігравати юридичні акти, складені відповідними органами щодо цих осіб. Резюмуючи викладене вище, видається можливим здійснити аналіз принципу законності в діяльності поліції.

Законність як принцип права в діяльності Національної поліції України передбачає, що працівники Національної поліції України діють на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України. Працівники Національної поліції України під час виконання своїх повноважень повинні не лише дотримуватися вимог чинного законодавства, а й забезпечувати режим законності та правопорядку в суспільстві та державі. Режим законності має забезпечуватися законним шляхом, законними методами, способами [1, с. 90].

Відповідно, нормативно-правові акти або рішення працівників поліції мають ґрунтуватися на положеннях законодавства України, відповідати за своїм змістом праву, прийматися з метою забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних або юридичних осіб, а також містити обов'язкові для виконання правила поведінки. На підтвердження цього виступає стаття 23 Закону України «Про Національну поліцію» [6], яка серед основних завдань поліцейського визначає: здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймати рішення про застосування адміністративних стягнень, забезпечувати їх виконання.

Отже, до особливостей адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції як державно-владного суб'єкта необхідно також віднести можливість уповноважених посадових осіб цього правоохоронного органу здійснювати розгляд справ про адміністративні правопорушення. Так, відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції» від 06.11.2015 року № 1376 провадження у справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за обставин, визначених статтею 247 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). Справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення або місцем проживання правопорушника відповідно до статті 276 КУпАП у строки, визначені статтею 277 КУпАП. Уповноважена посадова особа, яка розглядає справу про адміністративне правопорушення, відповідно до статті 280 КУпАП зобов'язана з'ясувати: чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна дана особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, чи заподіяно майнову шкоду, чи є підстави для передачі матеріалів про адміністративне

правопорушення на розгляд громадської організації, трудового колективу, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правомірного вирішення справи [5].

Відповідно до ст. 283 КУпАП [2], розглянувши справу про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить постанову по справі. У справі про адміністративне правопорушення посадова особа органу поліції, яка її розглядає, відповідно до статті 284 КУпАП виносить одну з таких постанов: про накладення адміністративного стягнення; про закриття справи.

Виходячи з аналізу вищезазначених правових положень, можна говорити про природу класичної юрисдикції. Адаже цей процес чітко поєднав у собі такі етапи, як: виявлення та розгляд адміністративних правопорушень, збір та перевірка доказів, прийняття відповідних рішень, винесення постанов.

У свою чергу, визначаючи особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції, А.В. Сергєєв указує на необхідність урахування для правової характеристики класифікації адміністративних дій правоохоронців згідно з їхнім характером і правовою природою. На думку автора, ці ознаки дають можливість виділити такі форми адміністративної діяльності: проведення суспільно-організаційних заходів; учинення організаційно-технічних і матеріальних дій; видання індивідуальних і нормативних актів управління; вчинення інших юридично значущих адміністративних дій [3, с. 75].

Як свідчить практика європейських країн, визначення та становлення правої основи діяльності поліції України є вірним, перспективним і таким, що відповідає міжнародним стандартам. Зокрема, під час аналізу досвіду Німеччини та Польщі названо стрижневі елементи правої основи діяльності поліції, якими є конституції та комплексні титульні закони, що визначають адміністративну правосуб'єктність поліції. У Німеччині відсутній єдиний закон про поліцію, де було би закріплено уніфіковані стандарти організації та діяльності поліцейських відомств суб'єктів федерації. Нині існує 16 земельних законів про поліцію, гармонізація змісту і загальної спрямованості яких забезпечена шляхом дотримання доктринальних засад поліцейської діяльності, сформульованих у проекті Взірцевого єдиного закону про поліцію федерації і земель, що фактично реалізує функцію повнотекстового внутрідержавного модельного закону. Натомість Закон Польщі «Про поліцію» є єдиним нормативно-правовим актом, де урегульовано основоположні питання організації та діяльності поліції як централізованої озброєної формації. Правовий статус поліції визначено в контексті чинної конституційно-правової доктрини, де безпеку громадян віднесено до основних завдань держави і розмежовано компетенцію суб'єктів правоохоронної діяльності [7, с. 80].

Відповідно, виходячи з вищезазначеного, варто зробити певний висновок. У питанні з'ясування особливостей адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції важливе саме розуміння значущості нормативно-правових актів, які чітко регламентують державно-владний статус цього правоохоронного органу; констатують факт наділення державою поліцейського видавати обов'язкові до виконання правові акти та забезпечувати виконання правових актів органів держави. Слід відзначити, що через позитивну оцінку такого виду діяльності поліції вбачається думка про вдосконалення, перспективи та запровадження найкращих європейських практик в її діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Каленіченко Л.І. Сутність законності в організації та діяльності Національної поліції України. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми*. Харків, 2019. С. 89–91.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 213 – 330) від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>
3. Комісаров С.А. Особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2018. Том 29 (68). № 2. С. 73–77.

4. Конституція України : Основний Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua>
5. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 року № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>
6. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
7. Проневич О.С. Ієрархія джерел поліцейського права Німеччини та Польщі. *Право і безпека*. 2011. № 4 (41). С. 75–81.